

# نځدانه وای ووداو مژووی و امیارید کا نی شششی کووبا ل ه نراوای نوای کوردیدا . عومار عادل ټېدوټا .

( ه نراوای "منم کووبا" ی جلال مډحت څشناو بې نمونډ ) .

ناونیشانی توژیندوټا:

بېه ای ئو باسما ل و ووداو مژووی و امیاریان ګردو ګ  
ل ه نراوای نابراو نځیداو ټو پټیوست بې شششی کووباو ،  
ل ګڼ ئو شدا ټناغ شیعړ ګ ټناغی شیعړی نوای کوردید ، بې  
چاکمان زانیو ، " نځدانه وای ووداو مژووی و امیارید کا نی  
شششی کووبا ل ه نراوای نوای کوردیدا ( ه نراوای "منم کووبا" ی  
جلال مډحت څشناو بې نمونډ ) وک ناونیشانی توژیندوټا مان  
ه ټټرین .

نامانجی توژیندوټا:

نامانجی ئم ډزنډوای ئو ه ټټ ند مژووی و سیاسی و  
شنبیریډ ، ګ ل ن و ه نراو ګدا بډی ډګر ټت ، چونک ئو  
ه نراو ټیډ ، زیاد ل خو ټندنو و و ه ټټ ندک ل  
څډ ګر ټت ، ه ټروها ل ټټ ګی ئم ه ټټ ندان و ، ډګ ټن بې ئاستی  
ئاګای و ه شیری شاعیر ، چن ئاشنای ټی ل ګڼ ډونیای ډر ودا  
ه بوو .

گیرګرفتی توژیندوټا:

ل سړ ګیترین ئو ګر ټی ها ټټ ټ پشمان ، بې ستن وای ه نراو ګ  
بوو ، بې ه ټټ ند مژووی ګی و دیاریګردنی ځای هاو بې ش  
ه نراو ګیډ ، ل ګڼ مژووی ئو ساتانای ه نراو ګی ټدا  
نووسراو ټو ، ئم ټش ل ټټ ګی پش بې ستن بې و ډق مژوویانای ، ګ  
باس ل و ووداوان ډ ګڼ .

ګرنګی توژیندوټا:

گرنگی ئم توژیندوو لئو دایه، که ئاستی مرقدستی و ئاگایی شاعیرمان به دژدخات، لایه کهی تریشوو، خوژندژر دتوانت لئ گگی خوژندنوی ئم توژیندوو زانیاری لئباری ششی کووبا دسبکهوت، چونکه لگگ توژیندووکه دا، چئند زانیاریه کمان لئباری ئو وشوشوو خستهتووو، که پئوژندیان به هئراوکهوو ههیه.

### پهیکری توژیندووکه:

توژیندووکه، بهشوو یکهی گشتی دابهشوو بهسژر دوو بابهت دا، لئ بابتهی یکه مدها چمک و زاراوی ششمان وونکردتوو و به خوژندژمان ناساندوو، لئ بابتهی دوو م خوژندنوو یکهی مژوویی و سیاسی و شنبیریمان کردوو، به دقهی ئاماژ پکراو.

### پهشکی:

ئگرجی گلی کورد هه میش که کهی ئازار و باری زاکرانی داگیرکاری و زرداری بهسژر شانوو بوو، بهام هه رگیز ئم نه بووت هه کارکه به ئووی ئازار و چوسانوی گلانی تر دونیای لئ بیر بهرتوو، چوون ماران گسته یکه دژانته، دځ و حای که سهک که مار گستهوویه تی لئ چ دځ و ئازارکه دایه. شاعیرانمان، هه رچه نده وکو پیوست ئاوژیان لئو ئازار و برینه داوت ته که کورد به دستی گلانی تر چشتهوویه تی، بهام لئ پا ئم مهشدا، هه میش خمی ئو گلانیان خواردوو، که ژردست و ستهم لکراون.

للم قه ناغه شاعر دا، واته لئ شیعری نوی کوردیدا، چئندین شاعیرمان هه، که ووداوو مژوویی و شنبیری و امیاری ئو و سژردم لئ نهو هه راوکانیاندای خی کردتوو و بهشکی فراوانیان لئ پهیکری هه راوکانیاندای پهکه نهاو. تئانته هه ندهکیان که وتوونته ژر ئو به چوونانوو هه ندهک لئ هه راوکانیان لئ ژر ئه شنایی ئو به چوونان نووسیوتوو.

ئنگه گرنگترین پانه ژر وای لئ شاعیر کردبته، دسهت بهرت به ئم بابته ئو ئه زموونه خراپه یته، لگگ دیکتاتژر و داگیرکژران بینووتی، چئن گلی کورد درژایی مژوو ووبه رووی داگیرکاری بوونتهوو و ئم پر سهش هه تا ئم به نهو شاده ماری مژووماندا بهاوبتهوو. نووسژران و هه زانفانانمان هه میش سووتوی ئو دووکه تئاسمانی په یف و هه راوانی تئنیو. گرجی ئم هه راوو، لئ ووی هونریه وو چژکی ئوته به خوژندژر نه داته، بهام ئه گژر ئم وکو

هه‌وێستێک لای بوانین، ئێو ئێو پێکی تر پێکی مرقدستی و خەمخەری شاعیر پیشان دەدات، بە گۆڤێکی نەکی چەندین وەلات، بەکو چەند کیشوێکی لێو دوور و ئێنگێ کەمترین تاکێکانی ئێو نەتێوێ و شەکی کورد و نەتێوێ کوردییان پەردەکی گۆییانی نەلێرا نەبێت.

## زاراوی و چەمکی شێش:

شێش جوێانی ئێوێکی کەمێتیی، هەندێکجار لێ کەمێتییەدا ئێو دەدات، وێک شێش نەتێوێ و کەمێتییەکان، هەندێکجاریش وێک هەندێکجار لێ ئاستی تاکێکێ سێکێ وودەدات، بە نموونە وێک شێش زانستییەکان، کە جاری وا هەیە، زانایێک داھەنێکی پێویست و گۆرێ دەکات، یان تێوێکی تر ئێت دەکاتێو، ئێمە بە شێشێکی زانستی دادێنێت.

جگە لێ زاراوی (شێش)، هەندێکجار نووسێران و توێژێران زاراوی (ابوون) بەکار دەهێنن، بەمەبەستێک لێ فەرھەنگی خەدا بە مانای (هەستان) دەت، لێ فەرھەنگی هەمبەنێ بەرێنێشدا لێ بەرانبەر (هەستان) و (بەرزبوون) دانراوە. لێ زمانی عێرێ بێیدا، بەرانبەر ئێمە زاراوی لێ زمانی کوردییەدا زاراوی (ثورة) بەکار دەهێنێت، لێ گۆڤێ ئێوێشدا لێ زمانی ئینگلیزی (revolution) ی پەدەوترێت و دەتوانین لێ گۆڤێ گۆڤێان لێم و شێو، سەرداوەکمان دەستێکێ وەت و بتوانین زانیاری بەشمان دەستێکێ وەت. (revolution) واتا زاراوی ئینگلیزییە "بە یێکێم جار لێلایێ کەپرنێک بە مانای جموجوێ ئێستێرێکان و هەتاو لێ زانستی ئێستێرێناسییەدا بەکاربراوە. (شێشی زانستی و شێشی هاوینی) دواتر لێ سەدەکی ۱۷ لێ ئێوروپا، واتا یێکێ تازێ لێ خەوێگرت و مانای ئابوونی سیاسی و کەمێتییەتی مانا کراوەتێو. ئێنجا بە واتای سوێانیکی بنێتێتی لێ: شێوێ بەرھەمھێنان (وێک شێوێ شێشی پێشەسازی و شێشی تەکنەلۆجی) یان وێچەرخانێکی بنیاتنێری کەمێتییەتی و سیاسی (وێک شێشی کانێ فێرێنسێ و سەفێت و ئێران) و لێلایێ نێک لێ ژیا نی کلتووری و فیکری (وێک شێشی زانستی و شێشی کلتووری) لێک دراوەتێو. "(ئێحمەد شێبانی، ۲۰۳: ۲۰۱۰)

ئێمە زاراوی، لێ فەرھەنگێ ئامیاری و کەمێتییەتی و مەعریفیەکاندا بێدی دەکێت، بەمەبەستێک لێ ئێو ئامیاریدا زیاتر تیشکی دەخەتێ سەر، هەر بەیە لێ ناساندنی شێشی و تراو: "شێش بزووتنێوێکی ئامیاری، کە بە واتای گۆڤێانی پێشەیی هەلومەرجی باو لێ هەموو

بواركاندا دت و زرجار توندوتیژی له خدگرت" (زوروز حنان، ۲۰۱۵: ۶) دیار ئم توندوتیژی، له ئنجامی بركوتنی دوو بربو و وو ددن، واتا بری گانكاريوخواز كه ئو بربو ديانووت شش بكن و شسوازی ئو چوارچسوی امیاری و كمملائی تی و زانستی بگن، له همان كاتدا بری نكگن ئارزووی ئو گانكاری ناكن، بهر هركارك بت، بربو له ئنجامی ئمدا، بركوتن وو ددات و هندكجاریش توندوتیژی له دكوتووتو.

شش له ئاستی نوتووی و امیاریدا، وك هتووتی كمی امیاری و نیشتمانی"لقككك باس له كودتا و اپپین و نافرمانی مانی دكاتی دكات" (الهواری بلحاج، ۲۰۲۲: ۴۷۳) بو وواتای هر یك له چالاکیانی وچای شششن و هچ كاتك گل و میللت به تووی و نیگرانی و نا زایتی دووگیان دبن، ئو شش و اپپین و كودتا له دایك دبن. هموو پشكوتن و گانكارییانی دنیا، منبتاری ششكانن، چونك"ششش تاك ئامرازككك پرستی پشكوتن و گشسندن و گانكاری خراتر دكات" (د. یاسر العلوی، ۲۰۱۴: ۲۸) كوات ششش دبت هتووتی نیشونما كرنی چن دین پشكوتن و جومانووی نو له ئاستی كمملائی تی و امیاری و ئابووریدا، چونك پردك ددوخت و پردكی نو دروست دكات، كلاویك ددوخت و كشككی تر دروست دكات، ئمش ئو دم دبت دی كك شششگران له گشششكانیان استگبن و ناپاکی له ئامانجكانی ششش كن.

همیش ككممگك ئاراستكك و هتسووتنر سووكانی ششش و هر ككممگكشش پشكی سركی دئرنجامكانی شششی بربكوت، ئكگر باش بت و ئكگر خراپ، هرربو" (ششش) سربو تا چمككك هریككك له و گانكاریی ككمملائی تیانه دكككینو. ((جلال درخشه، مهدي سیاوشی، ۱۳۹۲: ۹۰) واتا ئكگر ئم بمانووت له هكاركانی ششش بكمكینو، ئوو سربو تا دبت له هكاركانی تووی و خواستی ككمم ب ششش بكمكینو و تانوپی ئوو کاریگری ككمملائی تی و دروونیان بكمین كه له پشت شششوو خیان حشارداو.

ئم چمكك، (ممبست له چمكی ششش) به دئرنجامی ئو ناازی بوون دككینت، له و دخی كك مرئقی تیایتی و دبووتت تازكگرییك یان گانكارییك دروست بكات، دیار"گگگانكاری بشكی نكگئی ژیانی مرئقی و هر له بر ئم هكارش هر له سربو تای دروست بوونی مرئقی تیوو هتووتی دزینووای زیان و سودكانی ئو گانكاریان و بكارهنانی به پشكوتنی ژیانی خی

داو. ئاستا، ئىم گىگى انكارىيانە دىتوانن لى بوارى جياوازىكانى  
زىاندا بن، لىوانى سىياسى، كىمىمىلىتى، ئابوورى، ھونىرى. "(اصر  
جمالزاده، محمد باقر باباھادى، رضا فىضى، ۱۰۶: ۱۳۹۶) كىواتى:  
خواستى شىشخواستى گىگى انكارىيدى لىو دىخ كى ئىستا تىايىتى و  
كىسانى شىشخواز خواستى گىگى انكارىيان ھىي لىو دىخى كى خىيان  
پىيان خراپى بىرلى و دىخكى باشتر.

**شىشى كووبا (1953-1959) و گىگى انكارىيدى لى ھىنراوى (منم كووبا)ى**  
**(جىلال مەھدەت خىشناو)دا:**

لى ئىستادا، كووبا ولىك ولىتلىكى سىربىخى و خاۋن ئاى و سنوورى  
خى مامىلىلى گىگى دىكرىت. ئىم ولاتى دىكىلىتى كىشولىرى ئىمىركى  
باكوورلى، ئىم كىشولىرى " بى سىيىم قارى جىھان دادىنرىت لى ووى  
ووبىرلى لى دواى (ئاسىيا و ئىفرىقا) "(على موسى، محمد الحمادى،  
۲۰۰۹: ۱۳) ئىگىر لى نىخىشلى شولىنكىلىتى ئىم ولىتلى بىوانىن، ئىو  
دىبىن لى شىووى دوورگىلىكدا دىردىكىلىتى، لى باكوورلى ولىلاىتى  
يىگىرتوۋىكانى ئىمىركى لى خى گىرتوۋى و لى باشوورلى ولىلىتى  
جاماىكا لى نىخىشلىكدا دىردىكىلىتى، ھىروھى باشوورى ئىژئاواۋى  
دىرىلى كارىبى خى دىبىنلىتى. ئىژھىلىتىلىتى، ولىتى ھىتى بىدى  
دىكرىت و لى ئىژئاواشلىكى كىنداۋى مەكىسكى ولىتى مەكىسكى بوونىيان  
ھىي.

سىرلىتا دىركىلىتنى و دىزىنلىتى ولىتى كووبا دىگىلىتىلىتى، بى  
سىرلىتاكانى دىزىنلىتى كىشولىرى ئىمىركى، ئىمىش دىگىلىتىلىتى بى  
گىگىلىتى ئىتالى (كىرىستىفلىر كىلىمبىس)  
(۱۴۵۱ - ۱۵۰۶) " كاتلىك كىشتىلىكى (سانتا مارىا) لى كىناراۋىكانى  
كووبا لى ئىكتىلىرى سالى ۱۴۹۲ لىنگىرى گىرت " (د. عبدالھىسەن  
شعبان، ۲۰۱۱: ۹) دىزىنلىتى ئىمىركى لىلاىن كىلىمبىسلىتى، لى زىيانى  
كووبا شىكالىتى، چونكى ھىر كىلىمبىسلىتىلىتى دىتلىتى: "(ئىم جوانترىن  
شولىنلى كى ملىق چاۋى پىلى ھىلىلىتى) ھىر ئىمىشلى ولى لى كىلىمبىسلىتى كى  
گىگىلىتى ئىسپانىا دواى لى كارىبىلىتى ئىسپانىا كىر بى دىست  
بىسلىرا گىرتى ئىروپا، زىر باسلى خىشى و كووبا و كىشولىلى سىروشتى  
بى كىرلى تا لى كىتايدا واىكرىن دىست بىسلىر كووبادا بىگىر " (عبداللى  
محمد على، ۱۸: ۱۹۸۴)

كووبا، يىلىكىلى لى ولىتلىكى لى سىدلىكانى لىبىرودا، ووبىرووى  
لىشاۋى داگىركىلى دوو دىلىتى بىتلىتى، ئىوانىش ئىسپانىا و  
ئىمىركى. ولى پىشتر ئامازىمان پىكرى، داگىرىلىكى ئىسپانىا

دښگڼو ته وې بې د زینډو کانی کله مېس و رسامبوونی ئو و گڼو یدو  
بې و ناوچانه. پاشان ئو مریکيو کان دېن ئيسپانیا يي کان و دېر دېن  
و خې د سټات د گرنه د ست.

شا او دوو می داگیرکاری کووبا، که له لایېن ئو مریکا و ئو نجام  
د درېت، د نگدانو و یو کي جیهانی بې دواي خېدا د نټ، که زېر له  
نووسه ران و شاعیرانی دونیا ه و سټیان ه بېو بې رانېری.  
شاعیرانی کوردیش له بېر ئاگاداریان له ووداو سیاسيې کانی دونیا  
و ه ست کرد بېو سټم و نادادیې د کڼ د رحق بې گلی کووبا  
د کرېت، له گڼ ه نراو کانیانو و گوزارشتیان له و د خې کردو و.  
یو کک له دیارترین ئو و شاعیران ش، (جلال م دحټ خېشناو)ی شاعیر،  
که بېرگریکردن له دزی گلی کووبا له ه نراو کیدای ننگد او ته و.  
ه نراو که بېم چېشنه یې:

### منم کووبا...

من نا ترسم له شې با  
نه ترسوم تا کوو ئو سټا  
له نه ک رانی (پا تيسټا)  
چې هان وا د کاتن باسم  
بې د یان ه یانو د واسم  
ئوانی تریان که ماون  
وک قو ش بې دیار داون  
منم ه زی گلی کووبا  
(ئو مریکا نه، کووبا)  
دیار که وا من نا ترسم  
چونکه میلله ته هاو پرسم  
بې ه زی بازوو بې تینم  
ئمپریالیست د ه ژنم  
بې لشکری میلیشیا ه ر  
نه ک ران د کم د رب د ر!

با ئو مریکا...

تپ و سوپا ه ر ترخان کا  
بې زوی و خاک داگیرکردن  
که چی د و او بې یی مردن!  
کوا پېنگی کاغز د توان  
گڼ و شوې بې گلان دان  
بې سرر گلان هیچ ټات نا بې

گورگه له پسته ی مده دا به!  
منم هاووه ی گیلان: کووبا  
نامترسه نه سوپا و بومبا  
چونکه من زه ر چاک ده زانم  
چی ده که م به نیشتمانم  
به ده سته کارگه ده رکردن  
له ژبه ده سته و داگیرکردن  
به هه موو گه له نه به زم  
به یه ده ده م: کووبا نه زم!

ئه م هه نراوه یه، باس له و ده خه امیاری و ئاله زیه ی وه ته (کووبا)  
ده کات، که له سه ده می ده سته ته دیکته ته ری (فله گیسینه پاتیس)  
چته ووه ته، چونکه ئه م دیکته ته ره وکه خزمه ته کاری ئه مریکا ژیاوه،  
به و په یه یه نه و کاته کووبا خاوه نده ته ته ئه مریکا  
بووه، چونکه" (باتیستا) به وه ناسراو بووه، که پیاوی ئه مریکا له  
ها فانا که به ره وه وه نده یه کانی ده په ره نه ته. له ماوه ی ده سه ته ته ته،  
باروده خه که مده ته ته ته ته کچوو، هه ره وه ها به کاره نه نانی سه رکوته ته  
ده ندانه به رامبه ره به هه ره بزوه ته وه یه کی ناله زایه ته ده ته. باتیستا  
هه ره وه ها ئاسانه کاری به که مپانیا ئه مریکیه کان ده کرد که  
پیشه سازیه کانی کوبا یان که نتره کرد ه داوای یارمه ته له  
که سایه ته یه گشته یه کان کرد که یارمه تیانه داوه له به ره ی  
به دامه زراوه ییکه ده نه گه نده یه یه کانی" (کاتی ماریا سولورزانو  
سیدینیو، ۲۰۱۵: ۷۱). هه نگه کاریگه ره ترینه هه کاری که وای کرد به ته  
ئه مریکا ده ته نه و شه شه بووه سته ته وه، ترسی له دروسته ووه ده وه ته ته کی  
شیوعی بووه، چونکه شیوعیه ته بو واته فراوانه که ی" په وه وه که له سه ره  
بنه مای هه وه شه نده وه ی خاوه نده ته ته تاک و مافی هاو به شه خه که له  
پاره و ژنانده. مره فه کان له که م نه زمه هاو به شه له پاره و ژن و  
سه ره ته و سامان و ده سته نه دیکه ده." (محمد بن ابراهیم بن الحمد،  
۲۰۰۳: ۱۰). نه و ده مده شه شه کووبا له سه ره بنه مای هه ره کی شیوعی بووه و  
ئه مریکاش وکه به ره ی سه ره یه داری ده ته نه و شه شه وه سته ته وه، "چونکه  
۷۵٪ نه وه یه کانی به حکومت و ویلا یه ته یه کگرتوه کانی ئه مریکا و  
ئه وه یه تر به دانیشه ووه بووه." (ویکپیډیا عره یه) ترسی ئه مریکا له و  
به ره شه ووه ته که بووه، که وا خه ره که په یته په یته له کووبا  
سه ره ده ده ده، به یه له نه نه مده خه که کووبا هه ستاون به هه گیره نانی  
شه شه ده به م دیکته ته ره.

ناونیشانی هه نراوه که (منم کووبا) یه، نه و (منم) به ناساندن

دښگڼوټو، واتا من تېنها خاوانی خېم، نېک کښیتر، دیار ټمېش  
ټماژيکې بې ټو هېموو پښلیکاریانی کې ټمړیکا لې کووبا  
ټنجامی داو، لې ساېانی پېنجا و شېستېکانی سډی اېبردوودا،  
چونکې وېک گوتمان لې سږدېمدا کووبا لې ژر هېژموون و دېسېاتی  
ټمړیکادا بوو و بې موکې زانیو.

ټو جې سږنجه، کې ټم شېشی کوبا لېو سږدېمې خېدا لې  
هېموو دونیادا ټنگ و بې خې دابو و کارتنېکردنېکی تېواوی  
هېبوو لېسږ گېلانی هېموو دونیادا، بې تایبېتی ټو گېلانی  
ژرېدېستن، هر بې شاعیر دې:

### جېهان وا دېکاتن باسم

شېشی کوبا و گېفارای شېشگېر، ټو دېم لې هېموو جېهاندا  
بېاوېتېو و هېمې زگاری و سږبېستی بوو و لې دونیادا دېنگیان  
دابوو و کاریگېری خېان هېبوو، ټم کاریگېریش لې ئاستی  
شېبیری و سیاسیدا ټنگدانېوې خې هېبوو، ټم هېنراوېش  
نزیکترین و دیارترین نموونې ټنگدانېوې ټو لې هزر و  
ووداونېان لې ټو وژوانی کوردیدا، کې بریتی بوو لې دېنگ و  
زمانی ټوسای شېشی کوبا لې کوردستاندا.

هېروېها شاعیر دژې ئیمپریالیزم و ستاوېتېو، لې هېنراوېکېدا،  
چونکې" کووبا دېوېتېکی بچووکې و ئابووریېکېشی، سږجېم ټو  
دېوېتانې کې کېلېالیزم و ئیمپریالیزم داگیری کردون و ماوې  
چېند سډېگېل چېوساندوویېتی و ئابووریېکېشی دواکېوتوو" (چې  
گېفارا، ۹، ۲۰۰۶) بېام" بېام ئیمپریالیزم هېرگیز نېتوانیوې ملکېچې  
بکات و ئېم زېرگوې بېو ئاستېنگانې نادېین کې وېبر هې و  
ئاراستېیکی است و دروست شېشگېانې ووبېوومانی  
دېکېنېو (سږچاوی پېشوو، ۹-۱۰) دیار ئیمپریالیزمیش بریتیې  
لېوې کې دېسېهاتېک لې شېوازدا سږبېخې بېت و خاوان خاک و ئا و  
وېاتی خې بېت، بېام لېلاین دېوېتېکی ترېو ئاراستې بکرت، لې  
هېموو وویېکېو، بې تایبېتی لې ووی دارایی و ئابوورېکېو، بېی  
ټو کات، کووبا وېک دېوېتېکی سږبېخې بوو و خاوان سږرېک و خاکې  
خې بوو، بېام لېلاین ئېمړیکاو ئاستې دېکرا، بېی شاعیر  
دېت:

دیار کېوا من ناترسم  
چونکې میللېتې هاوپرسم

بہ ہیزی بازو و بہ تینم  
ئمپریالیست دہہ ژنم

شہ شگہ رانی ئو کا تہی کووبا ہہ رچہ ندہ لہ ووی سہ ربازی و چہک و  
تاخمہ و، بہ رانبہ ر بوون لہ گہ دہ سہ اتدا و لہ ہمان کا تیشدا ئو  
دہ سہ اتہ لہ لایہن ئہ مریکا وہ پاہشتی دہ کرا، بہام ہہ رگیز کہ بیان  
نہدا و خہی نہدا بہ دہ ست باہہ زہ دیکتا تہ ریہ تہ وہ و ملکچ نہ بوون،  
بہیہ لہ ئامارہ دان بہم ہہ وہ ستہی ئو و شہ شہ، شاعیر دہ تہ:

بہ لہ شگری میلیشیا ہہ  
نہ کہ ران دہ کہم دہ ربہ دہ را!  
با ئہ مریکا...  
تہ پ و سوپا ہہ ر تہ رخان کا  
بہ زہ وی و خاک داگیرکردن  
کہ چی دہ واہ بہ ہی مردن!

ئم دہ رہ ئامارہ ہیہ بہ ئو وہی کہ ئہ مریکا لہ گہی سووپا کہ ہیہ و  
استہ و خہ بہ شداری نہ کردو و، بہ کو پاہشتی دہ سہ اتہی ئو و سہی  
کووبہی کردو و، چونکہ ئہ مریکا لہ گہی سہ ربازیہ وہ ویستووہی تہ  
شہ شہ کہ لہ ناو بہ رتہ، ہہ ربہ ہیہ ”ویلا یہ تہ یہ کگرتووہ کانی ئہ مریکا  
سہ رتہ تا ہزار دہی سہ ربازی گرتہ بہر بہ مہ بہ ستی لہ ناو بردنی شہ شہ،  
بہیہ مہ شق و اہہ نانی بہ ژمارہ یہک سہ ربازی گہ ورہی بہ کرہ گیراو کرد  
کہ لہ ئہ مریکا نیشہ جہ بوون، لہ وانہ بوون کہ دوژمنانی شہ شہ بوون،  
بہ نیازی داگیرکردنی کووبا و لہ ناو بردنی شہ شہ کہ. ئہم ہہ زانہ بہ  
ہاوکاری ہہ واہ گری ئہ مریکا لہ کہ ناری (ہیہ رہک) لہ ناو چہی (کہ نداوی  
بہ راز) لہ کہ نارہ کانی کوبا، دواہ ئو وہی بہ فہ کہ ئہ مریکیہ کان  
نیشہ وہ ہہ رشہ کی بہ رفراوانیان کردہ سہ ر ئہم ناو چہ ہیہ،  
ئہ پہ راسیہ نی نیشہ وہ یان ئہ نجامدا و لہ گہ سہ پای یاخیوو، ئو و  
شہ سہ ژہ بہ ردہ وام بوو، داگیرکردنی کووبا لہ گہی کہ نداوی  
بہ رازہ کانہ وہ شکستی ہہ نا” (نوال صالح، ۶۵: ۲۰۱۹) ئہم شکستہ شکستی  
ئہ مریکا بوو، چہن ئو و ہہ زانہ لہ لایہن ئہ مریکا وہ ئاراستہ دہ کران و  
چہک و تہ قہم نیان بہ تہ رخان دہ کرا، بہ لہ ناو بردنی شہ شہ.

”پا تیشتا بہ ووکہ شہی دہ ستوور و دیمو کراسی حوکمہ انی دہ کرد، پاشان  
سہی ۱۹۴۴ دہ ستبہ رداری حکومہ انی بوو. پاش ئو وہی وازی لہ حوکمہ انی  
ہہ نا، ل ویلا یہ تی فلہ ریدا گیرسایہ و. لہ سہ ر بانکی ئہ مریکی چووہ بہ  
قبوہ کردنی ناوہ استی تاوان و لہ پہ یوہ ندییہ بہ رژو وہ ندیدارہ کاندہ  
پہ یوہ ندی بہ وہ وہ ہہ بوو. لہ دواہ ہاتنی بہ میامی، لہ سہی ۱۹۴۴ تا

پښتني لـ ساى ۱۹۵۳ کاتک ئـمريکا جارکى تر هـيښارد، بـ دـستبـسـرداگرتنى دـسـمات لـ دوورگى کوبا لـ گگى کودـتايـکى سـربازى کـتايى بـ دـسـماتى (کارلس) هـنا و بانگـشتى پاتيساى کرد، بـ دـستبـسـرداگرتنى دـسـمات لـ ۱۰ى ئازارى ۱۹۵۳ بـ پـيـوکـردنى سياسـتکى تايبت، کـ خـزمت بـ بـرژـوـندى گـلـکـى، تـا ئـمريکا دـکات لـ وـتـکـيدا، بـ بـ بـرژـوـندى گـلـکـى، تـا بـرژـوـندى هاوبـشـ ئـمريکيـکان بـرزـفتى ۹۰٪ کـگـ و کارگـکان و ۴۰٪ پيشـسازى شـکر و ۸۰٪ خـزمـتگـوزاريـ گشتيـکان و ۵۰٪ هـيـ ئاسن و هـموو پيشـسازيـکانى نـوت بـ بـشـدارى هاوبـشـگـ بـريتانيـکان. ”(محمد امحمد طوير، ۲۵۱: ۱۹۹۷) کـواتـ: ئـو دـم زـربـى ناوـندـ بازرگاني و ئابووريـکانى کووبا لـ ژـر هـژموون و داگيرکاري ئـمريکادا بوو. شاعير درکى بـم نادادپـريـ کردوو و وتويـتى:

بـدـستـ کارگـ دـرکردن  
لـ ژـردـستى و داگيرکردن

واتا: با هـمووان بـ گيانـکى شـگـانـو، هـوـ ئـو کارگـ و هاوبـشگانـ بدـين، کـ لـ ژـر هـژموون و دـسـماتى داگيرکـران داىـ.

ئـنجامى توـژينـوـکـ:

لـ ئـنجامدا گـيشتين بـويـ کـ شاعير بـهـى ئـو دونيا بينى و خـمـري لـ ئاستـ هـموو گـلانى دونيادا هـيـبوو، لـم هـنراوـدا ئاويـ لـ شـشى کووبا داوـتـو و لـو گـو و ويستويـتى ئـو شـش بـ خوـنـراني کوردزمان ئاشنا بکات. هـروـها پـويستـ ئـو شـش بـن: کـ شاعير چـند هـندکى سياسى و مـژوويى ئاوتـى هـنراوـکـى کردوو و ئـمـش لـو ووانـو و خوـنـدنـومان بـ کردوو و گـيشتوينـتـ ئـو ئـنجامـى کـ شاعير ئاگادارى دـخى ـاميارى و مـژوويى ئـوساى کووبا بوو.

عومـر عادل عـبدوـا

سـرچاوـکان

سـرچاوـ کوردبيـکان:

١. چى گيفارا، و: سامان عالى حاميد، ٢٠٠٦، ژانى بليشيا، چاپى  
يېكېم، خانى چاپى يېنما، سلېمانى.

٢. عبداللہ محمد على، ١٩٨٤، شېشى كويبا، چاپخانې (حوادث)، بېغدا.

٣. الدكتور على موسى، محمد الحمادي، ٢٠١٠، و: بازار لقمان  
مصطفى، جوگرافياى ئامريكاي باكوور، چاپى يېكېم، چاپخانې چوارچرا،  
سېلمانى.

٤. ئىحمېد شېبانى، ٢٠١٠، فېرھېنگى زانستى سياسى، چاپى يېكېم، دانىشگا  
کردستان، سنى.

٥. شېخ محمېدى خا، ٢٠٠٥، فېرھېنگى خا، بېاوكراوى ئاراس، چاپى  
يېكېم، هېولېر.

٦. عبدالرحمن شرفكندى، ١٩٩٠، هېنېان بېرېن، فرھنگ فارسى-كردى،  
ويراستيار: محمدماجد مردوخ روحانى، انتشارات سروش، تهران

#### سەرچاۋە ۋە رېبىيەكان:

١. محمد امحمد الطوير، ١٩٩٧، تاريخ حركات التحرر من الاستعمار في  
العالم خلال العصر الحديث، منشورات تانيت، الرباط.

٢. نوال صوالح، ٢٠١٩، الحركات تحرر في امريكا لاتينية، ثورة كوية  
١٩٥٩ نموذجاً، مذكرة ماستر، جامعة خيضر محمد بسكرة.

٣. زوزور الحنان، ٢٠١٥، حقيقة الثورة جويلية ١٩٥٢ المصرية، مذكرة  
ماستر، جامعة خيضر محمد بسكرة.

٤. د. ياسر علوي، ٢٠١٤، معجم المصطلحات السياسية، معهد البحرين  
للتنمية السياسية.

٥. الهواري بلحاج، ٢٠٢٢، ثورات الربيع العربي: أسبابها ونتائجها،  
كلية الحقوق والعلوم السياسية، جامعة سعيدة، الجزائر.

٦. د. عبدالحسين شعبان، ٢٠١١، كوبا حلم غامض، الطبعة الاولى، دار  
فاراى، بيروت، لبنان.

٧. كاتي ماريا سولورزانو سيديني، 2015، ابعاد ومستقبل عودة  
العلاقات الأمريكية - الكوبية، تجاهات الأحداث، العدد 7

۸. محمد بن ابراهیم بن الحمد، ۲۰۰۳، الشيوعية، الطبعة الاولى، دار بن خزيمة للنشر و التوزيع، الرياض.

۹. ثورة الكوبية، ويكيبيديا عربية.

## سچا و فارسيي کان:

۱. جلال درخشه، مهدي سياوشي، ۱۳۹۲، ماهيت انقلابهاي اجتماعي (علل وقوع و شرط تداوم) (از منظر اميرمؤمنان علي) عليها السلام، جستارهاي سياسي معاصر، پژوهشگاه علوم انساني و مطالعات فرهنگي، سال چهارم، شماره سوم، پاييز ۱۳۹۲، صص ۸۹ - ۱۱۴.

۲. ناصر جمالزاده، محمدباقر باباهادي، رضا فيضي، ۱۳۹۶، مؤلفههاي مانايي انقلاب اسلامي در منظومه فکري مقام معظم رهبري (مدظلهالعالی، دوفصلنامه علمي- پژوهشي جامعهشناسي سياسي جهان اسلام، دوره ۶، شماره ۱، بهار و تابستان ۱۳۹۷) (پياپي ۱۲)

# گڏاڻڪاري لڙپڙو ڏاڍو بڙهي ( بيرڪرڊنڊو ديناميڪ) !! رڳو باز محمدمڊ جڙا

زياتر لڙ ۳۰ سا لڙمڙو ٻڙ ڪارڻ ڊوڪ و هاوڪارڻ ڪاڻي گرنگياندا  
بڙهڙو ٻڙي خوءڪارڻ سڙبارت بڙشڪست هڙنا. ٽڙو ٻو تڙبينيان  
ڪرڊ ڪڙ هڙنڊڪ لڙ خوءڪارڻ ڪان ڊتوانن پڙشڪڙون لڙ ڪاتڙڪدا  
خوءڪارڻ ڪاڻي ڊيڪ بڙهي بڙوڪترين پاشڪشڙڪانڙو و ٻڙان بڙوون .  
ڊواي لڙڪڙڙينڙو لڙ ٻڙفتاري هڙزاران منڊا ، ڊڪٽر ڊوڪ زاراوڙي  
بڙڪرڊنڊوڙي (جڙگير- ستاٽيڪ ) و بڙڪرڊنڊوڙي (گڙشڙسڙندو- ڊيناميڪ  
( ڊاهڙنا ؛ بڙ وڙسفڪرڊني ٽڙو بڙيروباو ٻڙ ٻڙٽيانڙي ڪڙ  
مڙڦڙڪان سڙبارت بڙ فڙبوون و زيرڙڪي هڙيانڙ . ڪاتڙڪ خوءڪارڻ

باو و یان وای د توان زیر کترین ، تـد گـن ک ه وـدان  
بهـزتریان د کات. بهـی کات و هـو وکـششی زیاد دـد  
لـو پـناو دا ئـو وـش د بهـت هـی د سـتکـوتی زیاترو بهـزتر .

پـشکـوتنـد کانی ئـم دوا یـی زانستی د مار کان ئـو یان به  
د رخـستوو کـم مـشک زـر لـو و شـلـتـر کـم ئـم دـمانزانی.  
تو ژینـد و کان د ریا نخستوو کـم چـن د تواندرت پـیو نـدی نـوان  
د مار کان به ئـم وون بگـت. به پراکتیک تـم د مار یـد کان  
پـیو نـدی نو گـش د کان، ئـوانـی هـن به هـزی د کان و گواستنـو و  
ئیمپا سـکان خـراتر د کات. ئـم د زینـد و زانستیـی د مار کان  
ئـو مان به د رد خـن کـم د توانین گـشـی د مار کانمان زیاد بکـین  
به و کردارانـی کـم ئـم نجامی دـدین، وک به کارهـنـانی : " ستراتیژی  
باش ، پرسیارکردن ، مـشکردن و پـیـوکـردنی خووی خـراکی باش و  
خـوتن. " لـ هـمان کاتدا کـم ئـم د زینـد و زانستیـی د مار یان  
خـریکی کـشکردن بوون، تو ژـران د ستیان کرد به تـگـیشتن لـ  
پـیو نـدی نـوان بیرکردنـو و د سـتکـوت. د رد کـوت، ئـم گـر باو و  
وای مـشکت د توانـت گـش بکات، ئـو و افتار کی جیا وازت هـی.  
به یـ تو ژـران پرسیاریان کردوو، " ئایا د توانین بیرکردنـو کان  
بگـین ؟ و ئـم گـر وای چـن ؟ " به ئـم شـد ستیان کرد به  
زنجیر یـک د سـتـو و ردان و لـکـکـینـو کـم د یـسـلمـنن به استی  
د توانین بیرکردنـو و کـسـک لـ جـگیر و بگـین به گـشکردن ،  
هـرو هـا د بهـت هـی زیادبوونی پا نـر.

جگـ لـ فـرکردنی مندا مان د ربار ی زیر کی نـرم و نیان، تو ژـران  
د ستیان کرد به تـبینی ئـو و کـ پراکتیکی مامـستا کاریگـریـی کی  
گـوری لـسـر بیرکردنـو و خـو نـدکاران هـی و ئـو فیدباکانـی کـم  
مامـستایان د یدـن به خـو نـدکار کان نیان د توانـت یان هانی مندا  
بدات کـم تـحـدایـک هـبـزرت و د سـتکـوت کانی زیاد بکات یان  
به دوا ی گـیـکی ئاساندا بگـت به د ربار بوون . به نمونـ  
لـکـکـینـو کان لـسـر جـر جـا واز کانی ستایشکردن د ریا نخستوو کـم  
به مندا مان به یـن : زیر کن هاند ریان د بین به بیرکردنـو و  
ستاتیک ، لـکـت کدا ستایشکردنی کاری قورس و هـو و دان بیرکردنـو و  
دینامیک د چـنـت . کاتـک خـو نـدکاران بیرکردنـو و گـش کـسـندوو یان  
هـی، ئـو و تـحـدایـت کان و رد گـرن و لـیان فـر دـبن، به مـش  
توانا و د سـتکـوت کان نیان زیاد د کات. به مام فـرکردنی بیرکردنـو و  
گـش سـندوو لـ جیهانی استـقینـدا چـن ؟ کاتـک تو ژینـد و کـم لـ  
تاقیگان د به یـن د ر و و د یان خـینـد ناو پـلـو، ئـم نجام کی  
سـرسـو هـنـر د بینین. یـکـک لـو تو ژینـد و کـیسـان ( قوتا بخانـی  
فیسکی بند تـی ) لـگـم خـو نـدکاری هـم چـشنی فـرخـوازانـی زمانـی

ئینگلیزی و خودکارانی پروژدهی تایبەت ، کارگزارانی فیسکی بیرکردنوی گۆشەسەندوویان خستە ناو کلتوری قوتابخانەکە بە دەستپەکردن لە بیرکردنوی مامەستایانەو. ئێوەبوو مامەستایان بەشدارییان لە توێژینەوێکی کتێبی (Mindset) کرد لە یەکەم ساڵی جەبەجەکردنیدا و لە ساڵی دووێمدا پەرپەدانی پیشەیی ئێنلاین (MindsetMakerTM) یان تەواو کرد. لە کاتێکدا نمرەی تاقیکردنەوێکانی ویلایەت لە بیرکاریدا بە وێستان مانەو، قوتابخانەی فیسکی بنەرەتی گۆشەییکی سەرسووەندەری بەخێوی و بینی، کە هەکارێکیان گۆشەسەندووی بە بیرکردنوی گۆشەسەندوو لە پراکتیکەکانی مامەستا و گۆشەانی کولتوور.

ئێستا دەپرسین : باشتەین گۆشەچیی بە دەستپەکردنی شەخشی بیرکردنوی گۆشەکردنت ؟ یەکەک لە گۆشەکان ئێوەیە کە بزانیەت لە کۆلدا ئێگەری بیرکردنوی جەگیرتەت ؟ بە ئێوەیەتوانیت کار بکەیت بە ئێوەی زیاتر بیری گۆشەکردنتەت . هەموومان بەردەوامی بەشتەک دەدەین و بەی دەژین ؛ بەبەم هەسەنگاندنی بەردەوامی خەمان یارمەتیدەرمانە بە ئێوەی بێنە ئێوە کەسێ کە دەمانەوتە بین.

---

# کتێب/ ئاین و دەوڵەت و پێشادکردنی شەریعەت. . ن: د. محەممەد عابد جابری. . و: فوئاد سدیق

[بە خوێندنەوێ ئێمە کتێبی کلیکی ئێرە بکەن. .](#)

[FuadSdiq\\_AynDownload](#)